

TUTUMLULUK DEĞERİNİN KAZANDIRILMASI BAĞLAMINDA YAPILAN UYGULAMAYA İLİŞKİN VELİ VE ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİ*

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Taha ŞENEL¹, Hüseyin ÇALIŞKAN², Yusuf YILDIRIM³

* Bu makale 6. ERPA Uluslararası Eğitimi Sempozyumu'nda sunulan bildirinin genişletilmiş sürümüdür.

1 Doktora Öğrencisi, Sınıf Öğretmeni, Sakarya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sakarya, 24tahasenel44@gmail.com, ORCID: 0000-0001-8390-0554.

2 Doç. Dr., Sakarya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sakarya, caliskan06@gmail.com, ORCID: 0000-0001-6849-1318.

3 Dr., Sosyal Bilgiler Öğretmeni, İnegöl Erdem Beyazıt İmam Hatip Ortaokulu, Bursa, yusufyildirimakademik@gmail.com, ORCID: 0000-0003-0035-8443.

Geliş Tarihi: 27.05.2020 Kabul Tarihi: 18.11.2020 DOI: 10.37669/milliegitim.743160

Öz: Bu çalışmada velilerin değer eğitimi etkinlikleri hakkındaki düşüncelerinin ve tutumluluk değerinin kazandırılması amacıyla yapılan “benim param benim kumbaram” etkinliği hakkındaki görüşlerinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Etkinlik beşinci sınıfta öğrenim gören 16 öğrenci ile yürütülmüştür. Çalışma kapsamında 21 öğrenci velisi ile görüşülmüştür. Veriler yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak toplanmıştır. Görüşmeler esnasında ansal sondalar kullanılarak veriler zenginleştirilmesi hedeflenmiştir. Araştırmada nitel araştırma modellerinden olan olgu bilim (fenomenoloji) kullanılmıştır. Katılımcıları izniyle yapılan ses kayıtları görüşmelerin ardından yazıya aktarılmıştır. Görüşme dökümleri betimsel analiz yöntemi kullanılarak araştırmacılar tarafından çözümlenmiştir. Çözümlenen verilerin iki alan uzmanı tarafından incelenmesinin ardından uzmanlardan gelen dönütler ışığında kodlamalarda düzeltmeler yapılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre veliler değerler eğitiminin gerekli olduğunu düşünmektedir. Araştırma sonuçları velilerin kendilerinin de değer eğitimi yapmaya çalıştıklarını ancak kendilerini bu alanda yeterli bulmadıklarına işaret etmektedir. Veliler okullardaki değerler eğitimi çalışmalarından öncelikle; öğrencilerin değerleri hayata aktarabilmelerini, öğrencilerin değerler hakkında bilinç kazanmasının sağlanmasını ve öğrencilerin iyi yetişmesini beklemektedirler. Çalışma sonuçları; velilerin “benim param benim kumbaram” etkinliğini beğendiklerini, çocukları için faydalı olduğuna kanaat getirdikleri ve bu etkinlikle öğrencilerin birçok kazanım elde ettiklerine inandıklarını göstermektedir. Veliler etkinlik neticesinde çocuklarının; bir hedefe ulaşmak amacıyla istek ve ihtiyaçlarını öteleyebildiklerini, gereksiz para harcamaktan kaçındıklarını, hedeflerine ulaşmak için daha fazla güdülendiklerini ve savurganlık davranışlarının azaldığını belirtmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: değer eğitimi, tutumluluk değeri, öğrenci, veli, görüş

PARENTS' AND STUDENTS' OPINIONS ON THE IMPLEMENTATION WHICH AIMS TO TEACH THE VALUE OF THRIFTINESS

Abstract:

In this study, it is aimed to examine the opinions of parents about the value education studies and the effectiveness of "my money is my moneybox" which is carried out in order to gain the value of thriftiness. The activity was carried out with 30 students studying in the fifth grade. The study group consists of 7 male and 14 female parents and 16 students. The data were collected using a semi-structured interview form. Phenomenology, one of the qualitative research models, was used in the research. Interview transcripts were analyzed by the researchers using descriptive analysis method. According to the results of the research, parents think that education of values is necessary. The results of the research indicate that the parents try to value education themselves, but they do not find themselves sufficient in this field. Parents first of all, expect students to be able to transfer values to life, to gain students awareness of values, and to grow well from the values education studies in schools. Study results; shows that parents liked the "my money is my moneybox" activity, they thought it was beneficial for their children and believed that the students achieved many gains with this activity.

Keywords: value education, thriftiness value, student, parents, opinion

Giriş

Toplumları bir arada tutan maddi ve manevi öğeler vardır. Bu öğelerden birisi de değerlerdir. Değer sistemi toplumun belkemiğidir (Pathania, 2011, 19). Değerler genellikle toplumdan veya kültürden kaynaklanan standartlar veya davranış kuralları olarak düşünülür (Kupchenko ve Parsons, 1987; Brogan ve Brogan, 1999). Bu davranış kuralları bireylerin davranışlarını belirleyerek toplumlar tarafından genel kabul gören davranışlarını da oluşturmaktadır. Bu davranışları belirlemede değerler de aktif rol almaktadır. Toplumsal değerler ile bireysel değerler arasında çift yönlü ilişki vardır. Toplumsal değerler bireysel değerleri etkilerken kısmen de olsa bireysel değerlerden etkilenmektedir. Çünkü değerler gerek birey için gerekse toplum için rehber, yol gösterici ve yönlendirici olarak kabul görürler. Değerler bireylerin ya da diğer sosyal varlıkların hayatına yol gösterici ilkeler olarak hizmet eden, önemli düzeyde farklılık gösteren, ilgili durumlar ötesinde arzu edilen amaçlardır (Schwartz, 1994). Bundan dolayı değerler toplum içinde bireyler içinde önemlilik arz etmektedir.

Son zamanlarda yaşanan bir takım olaylar hem toplum hayatı için, hem de bireyin hayatı için önemli olan değerlerin yozlaşmasına ve yıpranmasına neden olduğu kabul edilmektedir. Tarihin en büyük sosyal devrimlerinin gerçekleştiği dönemlerde değerlerin ciddi şekilde sorgulandığı ve çoğu durumda genç nesil tarafından reddedildiği çalkantılı dönemler yaşanmıştır (Kirschenbaum, 1992). Değerlere sahip bir birey olmanın gençler tarafından önemsenmediği, belki küçümsendiği günümüzde toplumsal denge de bozulmuştur. Gençler arasında suç oranlarının artması, uyuşturucu kullanımı, zulmün aleni hâle gelmesi ve genel bir saygısızlıktan bahsedilmektedir (Sanchez, 1998). Bu durumdan her değer gibi tutumluluk değeri de olumsuz etkilenmiştir.

Toplumun geleceğini oluşturan çocuklar etraflarını anlamlandırmaya başladıkları andan itibaren ekonomik faaliyetlerle karşılaşmaktadırlar. Ev içinde konuşulan parasal meseleler, aileleri ile gittikleri market, pazar, alışveriş merkezi gibi ortamlar çocukların büyüklerinin ekonomik faaliyet ve tercihlerini izleyip anlamlandırmalarını sağlamaktadır. Çocukların gittikçe artan sürelerde zaman geçirdikleri sanal ortamlar, video paylaşım siteleri sundukları içeriklerle beraber sürekli reklamlara yer vermekte ve onları tüketmeye teşvik etmektedirler. Çocukların bu reklamlardan etkilendikleri ve aileleriyle beraber yaptıkları alışveriş etkinliklerinde çeşitli ürünlerin alınmasına dair ısrarcı oldukları görülmektedir (Elden ve Ulukök, 2006). Daha da düşündürücü olan ise tüketimin, isteklerin ve ihtiyaçların karşılanmasını içeren bir faaliyet olmaktan ziyade bireysel ve toplumsal açıdan bir "değer" hâline gelmeye başlamasıdır. İnsanların tüketime dair istekliliklerinin iletişim araçları ve reklamlar vasıtasıyla sürekli uyarılması, reklama konu olan ürün ve markalara yönelik farkındalığı artırmakta ve bu etkiye maruz kalan kitleler kendi kimlik tanımlamalarını tüketim arayıcılığıyla yapma yoluna gitmektedirler (Bocock, 2005, 115). Hâlbuki bu kimlik tanımlaması ülkemizin kültürü ve hayat anlayışı ile taban tabana zıttır. Tasarrufu bir yaşam biçimi, bir "değer" olarak sunan "Ak akçe kara gün içindir.", "Ayağını yorganına göre uzat.", "Damlaya damlaya göl olur.", "Sakla samanı gelir zamanı." atasözleri bu durumu kanıtlar niteliktedir. Pazarın ve tüketimin sürekliliğinin sağlanması adına üreticilerin tüketici bağ(ım)lılığını sağlamak adına hedeflediği "satın aldıklarıyla kendini tanımlama" düşüncesi ile bize ait geleneksel tasarruf değeri açık bir biçimde çatışma hâlinindedir.

Tasarruf ve tutumluluk değerlerinin 2018 Sosyal Bilgiler öğretimi programında bulunan değerlerimiz adlı başlıkta yer alması yerinde bir tercih olarak görünmektedir. Sözlükte "Para biriktirme, artırım" (TDK, 2015) olarak yer alan tasarruf kavramının 2012 yılında OECD tarafından 21. Yüzyıl becerileri dâhilinde tanımı yapılan finansal okuryazarlık temasında geçen kavramlardan birisidir (Özkale, 2018, 47). Tasarruf-tutumluluk değerinin hâkim davranış yönlendirici olarak güçlenmesiyle neticelenmesi için yeni nesillerin eğitimi oldukça önemli görünmektedir. Martin ve Oliva (2001), ebeveynlerin ve eğitimcilerin, çocuklara yaşlarına uygun ve etkili finansal dersler vermede etkin bir rol üstlenmelerinin gerektiğini, çocuklara yaşamlarının erken dönemlerinde finansal karar verme sorumlulukları verildiğinde bu durumun onların finan-

sal olarak becerikli yetişkinler olmasını sağlayabileceğine işaret etmişlerdir. Bu açıdan bakıldığında bu çalışma tutumluluk değerini uygulamalı olarak tecrübe etmenin sonuçlarını veliler ve öğrencilerin bakış açısından değerlendirmek üzere kurgulanmıştır.

Ülkemizde bu alanda yapılan çalışmaların oldukça az sayıda olduğu görülmektedir. Ersoy (2008) tarafından yapılan "Çocuklara para yönetimini öğretmede ebeveyn rehberliği" ve Ünlü ve Kaşkaya (2018) tarafından yapılan "Sosyal bilgiler öğretmenlerinin değer eğitimine ilişkin görüşlerinin incelenmesi" başlıklı çalışmalar yurt içinde karşımıza çıkan çalışmalardır. Yurt dışında bu alanda yapılan Zwarthoed'in (2015), "Tutumlu vatandaşlar yaratmak: Liberal eşitlikçi yaklaşımda tutumluluğun öğretilmesi", Batten'in (2015) "Ailelerde tüketici sosyalleşmesi: Ebeveynler çocuklara harcama, tasarruf ve paranın önemini nasıl öğretiyor?", Levias'ın (2010) "Ailede finansal karar verilirken yapılan hesap uygulamaları ve ergen öğrenmesi: Etnografik bir çalışmanın bulguları ve sonuçları" çalışmaları karşımıza çıkmaktadır.

2004 yılında yapılan program değişikliği ile değerler eğitimi programlara doğrudan açık bir şekilde girdiği görülmektedir. Bundan dolayı 2004 yılı değerler eğitimi anlayışının ülkemizde uygulanmasının yaygınlaştırılmasına dair ciddi bir eşik olarak değerlendirilebilir. Nitekim programda yer alan "Değerlerin önemi onun objektif bir esasa dayanıp dayanmamasında değil, insan davranışlarının yol göstericisi olarak oynadığı roledir." (MEB, 2006, 54) ifadeleri programın değerler eğitiminden amaçlanan kazanımın öğrencilerin yaşantılarında değişiklik oluşturması olarak belirlendiğini göstermektedir. Değerler eğitimi sürecinde farklı yaklaşımlar kullanılmaktadır. Bu yaklaşımlardan en sık kullanılanı telkin yöntemidir. Telkin yöntemi gibi öğrencilerin pasif olduğu yöntemler kalıcı ve verimli değerler eğitimi sağlamakta yeterli değildir. Bundan dolayı eylem yoluyla öğrenme sürecinde öğrencilerin yaparak, yaşayarak, öğrenmelerini sağlayacak sosyal etkinlikler düzenlenmesi üzerinde durulmaktadır (Aktepe ve Tahiroğlu, 2016, 377). Eylem öğrenme yaklaşımı, Jones (1971) ve Newmann (1972) tarafından geliştirilmiş (Aladağ, 2009, 31), yaparak yaşayarak öğrenme öğretme (Aydın ve Gürler, 2012, 89) şeklinde de isimlendirilmiştir.

Verimli, faydalı ve kalıcı bir değerler eğitimi süreci için öğrencilerin aktif olduğu, yaparak yaşayarak öğrendikleri, duygularını harekete geçirebildikleri ve yeri geldiğinde eğlendikleri bir sürecin tasarlanması gerekmektedir. Bu amaçla tasarlanarak uygulanan "benim param, benim kumbaram" etkinliğinin ardından etkinlik hakkında velilerin ve öğrencilerin görüşlerinin değerlendirilmesi bu çalışmanın amacıdır. Ayrıca bu araştırmada şu sorulara cevap aranmıştır:

1. Velilerin değer eğitimi hakkındaki görüşleri nelerdir?
2. Veliler okulda ve evde değer eğitimi adı altında neler yapıldığı ve neler yapılabileceği hakkında hangi bilgi ve görüşlere sahiptirler?
3. Araştırma kapsamında yapılan "Benim param, benim kumbaram" etkinliğinin işleyişi ve sonuçları hakkında velilerin ve öğrencilerin görüşleri nelerdir?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Araştırma nitel araştırma yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Araştırmada nitel araştırma modellerinden olgubilim (fenomenoloji) kullanılmıştır. Olgubilim araştırmaları, farkında olunan ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olunmayan olgulara odaklanılması olarak tanımlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013, 78). Bu doğrultuda araştırma sürecinde üzerine odaklanılan olgu ise, uygulanan etkinliğe ve tutumluluk değerine ilişkin veli/öğrenci görüşlerini tespit etmektir. Tasarlanan “*Benim Param Benim Kumbaram*” etkinliği sonucunda öğrencilerin etkinlik sürecinden edindikleri kazanımların veliler ve öğrencilerle yapılan görüşmeler vasıtasıyla belirlenmesine çalışılmıştır.

Katılımcılar

Çalışmanın katılımcılarını Bursa ili İnegöl ilçesinde bulunan bir ortaokulda öğrenim gören 16 (erkek) beşinci sınıf öğrencisi ile 7’si erkek, 14’ü bayan olmak üzere toplam 21 öğrenci velisi oluşturmaktadır. Bu katılımcılar, kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi ile seçilmiştir. Kolay ulaşılabilir durum örnekleme nitel araştırmalarda sıklıkla kullanılmaktadır. Bu yöntemin kullanımı araştırmacıya, yakın olan ve erişilmesi kolay olan bir durumu ortaya koyabilme avantajını sağlar. Bu örnekleme yöntemi araştırmaya hız kazandırmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013, 141).

Benim Param Benim Kumbaram Etkinliği

Öğrencilerin tutumluluk değerlerini kazanmaları ve onların tasarruf etmelerini sağlamak için bir eylem planı hazırlanmıştır. Toplamda beş aylık bir süreyi kapsayan bu eylem planında ilk olarak öğrencilere yapılacak çalışmadan bahsedilmiştir. Öğrencilerden gönüllü olanlarla çalışmanın yürütülmesine karar verilmiştir. Daha sonra öğrencilerle biriktirdikleri paralarla İstanbul gezisine gitme konusunda anlaşılmuştur. Öğrenciler geziye sadece biriktirecekleri paralarla katılabilecekleri belirtilmiştir. Akabinde öğrencilerin birer kumbara temin etmeleri sağlanmıştır. Ayrıca düzenli aralıklarla velilerle bir araya gelinmiştir. İlk toplantıda veliler durumdan haberdar edilmiş, velilere gözlem formları dağıtılmış ve öğrencilere harçlık dışında para vermeleri istenmiştir. Öğrenciler dört ay boyunca kumbaralarında paralarını biriktirmişlerdir. Araştırmacı tarafından belirli aralıklarla kumbaralar kontrol edilmiştir. Velilerden bu süreçte öğrencileri gözlemlenmeleri istenmiştir. Velilerden öğrencilerin davranışlarında gözlemledikleri davranış farklılıklarına yönelik not almaları istenmiştir. Belirlenen süre sonunda kumbaralarda biriktirilen paralarla araştırmacı-öğretmen gözetiminde İstanbul gezisi yapılmıştır. Süreç sonunda öğrenciler ve velilerle ayrı ayrı görüşmeler yapılmıştır. Velilerin evlerde yaptıkları gözlemlere dair yaptıkları dönütler de (Gözlem formları) araştırmacılar tarafından transkript edilmiş ve birinci aşamada elde edilen veriler, ikinci aşamada elde edilenlerle desteklenmiştir. Bu şekilde etkinlikler yoluyla

öğrencilerin tutumluluk değerini kazanma sürecine yönelik veli ve öğrenci görüşleri belirlenmeye çalışılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada tasarlanan etkinliğin uygulanmasından sonra değerler eğitimi ve uygulanan etkinliğin değerlendirilmesine ilişkin öğrenci ve velilerle görüşmeler yapılmıştır. Dolayısıyla bu araştırmada görüşme tekniğinden faydalanılmış ve öğrenci ve velilere yönelik iki farklı yarı-yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme yöntemi benzer konulara yönelmek yoluyla değişik insanlardan aynı tür bilgilerin alınması amacıyla yapılmaktadır (Patton, 1987'den aktaran; Yıldırım ve Şimşek, 2005, 150). Genellikle bu görüşme yönteminin kullanıldığı çalışmalarda görüşme formunda var olan soruların yanında; ayrıntıya yönelik, açıklamaya yönelik ve aydınlatmaya yönelik olmak üzere üç çeşit sonda kullanılmaktadır. Bu çalışmada da veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından geliştirilmiş olan görüşme esnasında gerektiğinde sondalara da yer verilmiştir.

Öncelikli olarak araştırmanın amacına yönelik olarak araştırmacılar tarafından hem öğrencilere hem de velilere yönelik ayrı ayrı iki form şeklinde sorular hazırlanmıştır. Hazırlanan veli yarı yapılandırılmış görüşme formu 12 sorudan oluşurken; yarı yapılandırılmış öğrenci görüşme formu ise 10 sorudan oluşmaktadır. Geliştirilen yarı yapılandırılmış formlar biri sınıf öğretmenliği, sosyal bilgiler, değerler eğitimi ve ölçme değerlendirme alanlarında araştırmalar yapan üç uzman tarafından incelenmesi için gönderilmiştir. Alan uzmanları taslak formlarda yer alan soruların kapsam, görünüş ve anlaşılabilirlik düzeylerine göre gerekli incelemeleri yapmışlardır. Uzmanlarının görüş ve önerileri dikkate alınarak gerekli değişiklikler yapılmış ve görüşme formlarına son hâli verilmiştir. Geliştirilen yarı yapılandırılmış veli görüşme formunda bulunan ilk beş soru velilerin değerler eğitimine bakışlarını ortaya koymak amacıyla, sonraki altı soru çalışmanın üzerine bina edildiği etkinliğin değerlendirilmesi amacıyla sorulmuştur. Yarı yapılandırılmış öğrenci görüşme formunda ise öğrencilere çalışmanın içeriği ve öğrencilerin üzerindeki etkisine yönelik dokuz sorudan oluşmaktadır.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Çalışma etkinlik temelli olarak uygulanmıştır. Uygulanan etkinlik sonrasında önce velilerle sonrada öğrencilerle görüşmeler yapılmıştır. Görüşmelerden sonra elde edilmiş olan ses kayıtları transkript edilmiştir. Elde edilen verilerin güvenilirliğini arttırmak amacıyla alan uzmanı verileri inceleyip değerlendirmede bulunmuştur. Gözlemlerden elde edilmiş bulguların örneklendirilmesi için doğrudan alıntılar yapılmıştır. Doğrudan alıntılarda katılımcı olarak yer alan veliler raporlamada V1,V2,V3,V4,... ve öğrenciler raporda Ö1,Ö2,Ö3,Ö4,... şeklinde ifade edilmiştir.

Elde edilen verilerin çözümlenmesinde nitel analiz yöntemlerinden biri olan betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntemde elde edilmiş olan veriler, daha ön-

ceden belirlenmiş olan temalar doğrultusunda özetlenir ve yorumlanır. Bu yöntemde amaç, elde edilen bulguların düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2013, 256).

Geçerlik ve Güvenirlik

Araştırma sürecinde geçerlik ve güvenilirliğin sağlanabilmesi için nitel araştırmaların doğasına uygun bazı tedbirler alınmıştır. Çünkü nitel çalışmalarda geleneksel nicel çalışmalarda olduğu gibi geçerlilik ve güvenilirlik yerine inandırıcılık, aktarılabirlik, tutarlılık ve teyit edilebilirlik kullanılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013, 298-299).

Araştırmacı çeşitlemesi ile verilerin analiz süreci bir araştırmacı tarafından yapılmış, alan uzmanı başka bir araştırmacı tarafından da değerlendirilmiştir. Veriler bir grup önünde sunulurken, gruptan gelen görüşler çerçevesinde son şekli verilmiştir. Bu şekilde inandırıcılığın yöntemlerinden uzman incelemesi de kullanılmıştır. Ayrıca araştırmacının inandırıcılığı için katılımcı teyidi yapılmıştır. Bu araştırmada da veriler transkript edilip çözümlendikten sonra görüşme yapılan velilerden bir guruba gösterilmiş ve bu sayede katılımcı teyidi sağlanmaya çalışılmıştır.

Aktarılabirliği sağlamak için araştırma sürecinde elde edilen veriler ayrıntılı olarak analiz edilmiştir. Ayrıca analiz sürecinde doğrudan alıntılar yaparak bulgular desteklenmeye çalışılmıştır. Yıldırım ve Şimşek'e (2013) göre nitel araştırma yöntemlerinde aktarılabirliği arttırmak için ayrıntılı betimlemeler ve amaçlı örnekleme yapılması gerekmektedir. Bundan dolayı bu çalışmada amaçlı örnekleme yapılmasına dikkat edilmiş, ayrıca kolay ulaşılabilir durum örnekleme çerçevesinde yazılı form kullanılarak birinci gruptan elde edilen veriler ikinci gruptan da gelen verilerle desteklenmeye çalışılmıştır. Bu durum nitel çalışmaların esnek olmasının vermiş olduğu bir avantajdır.

Bulgular

Velilerle yapılan görüşme esnasında velilerin değerler eğitimine yönelik algılarını ortaya çıkarmak için değerler eğitiminin onlara göre ne olduğu sorulmuştur. Velilerden gelen cevaplar kodlar hâlinde Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Velilere göre değerler eğitimi

Kod	f
Değerlerin öğretilmesi	16
Öğrencilerin ahlaklı yetişmesi	11
Öğrencilerin değerleri yaşaması	10
Öğrencilerin topluma uyum sağlaması	5
Değerlerin yaşatılması	4
Yaparak yaşayarak olan bir eğitim	1

Tablo 1 incelendiğinde velilerin verdiği cevaplara göre değerler eğitimi “değerlerin öğretilmesi”, “öğrencilerin ahlaklı yetişmesi”, “öğrencilerin değerleri yaşaması”, “öğrencilerin topluma faydalı olması”, “değerlerin yaşatılması” ve “yaparak yaşayarak yapılan bir eğitim” şeklinde kodlanmıştır. Bu konuda velilerden doğrudan yapılan alıntılar şu şekildedir:

Değerlerin öğretilmesi koduna yönelik; “Çocukların toplumdaki davranışı, sevgi saygı olsun” (V10), “İnsanlara karşı sorumluluklarının ve davranışlarının iyi olması” (V19), “Türk milletinin ahlak, sevgi, saygı, yardımseverlik bunların eğitiminin verilmesi” (V6).

Öğrencilerin ahlaklı yetişmesi koduna yönelik; “yani ahlak bilinci” (V19), “Çocukların ahlaktan daha güzel bir şekilde eğitim almasıdır” (V15), “güzel ahlakı, hepsini içeriyor” (V4), “Değerler eğitimi denilince çocukların, okula gidilen çocukların ahlak yönünden yetiştirilmesi” (V5).

Öğrencilerin değerleri yaşaması koduna yönelik; “Sevgi saygı, işte büyüklere nasıl davranacağı, küçüklere nasıl davranacağı” (V17), “Bilgi artı, hayata yansması değerler eğitimi. Normal öğretilen bilimlerin dışında insan olmak, merhamet şefkat, iyilik” (V13), “Sevgi, saygıyı bilmesi, büyüklerine saygıda bulunması, yaşlılara yardım etmesi otobüste, eve gelen bir misafire hoş geldin demesi, ya da yardımcı olması bir düşküne bir fakire öyle şeyler anlıyorum” (V1).

Değerlerin toplum tarafından yaşatılması kodu için; “Çocukların ya da kişilerin ahlaki olarak –sadece akademik anlamda değil de- ahlaki olarak çocukların kaybetmiş olduğumuz o değerlerin tekrardan verilmesi, aşılması” (V12), “Çocuğun ahlaki bakımdan evindeki veya dışarıdaki duruşu, tavrı” (V7).

Öğrencilerin topluma uyum sağlaması kodu için; “Toplumda insanların hayatını güzel bir şekilde devam edebilmesi için, olması gereken şeylerin bence öğretilmesi” (V13), “Çocukların iyi yetişmesi, topluma güzel evlat olmaları” (V5).

Yaparak yaşayarak bir eğitim kodu için; “Teorikten ziyade pratiğe yönelik eğitim bence” (V13).

Görüşme esnasında velilere değerler eğitiminin gerekliliğine yönelik düşünceleri ve nedenlerine ilişkin görüşleri sorulmuştur. Velilerin verdiği cevaplar kodlar hâlinde Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Velilere göre değerler eğitiminin gerekliliği

	Kod	f
Evet: 21	Öğrencilerin yetiştirilmesi için	16
	Toplumun devamı için	10
	Aileye destek olmak için	5
	Değerlerin devamlılığı için	1
	Karar verme sürecinde etkili olduğu için	1

Görüşmeye katılan velilerin tamamı değerler eğitiminin gerekli olduğunu belirtmişlerdir. “Gereklidir, öncelikle eğitimin en başında yapılması gerekir, ... akademik eğitimin yanında öncelikle, onunla beraber, direk birebir belki anlatarak değil de yaparak yaşayarak, örnek olarak ve çocuğun göreceği” (V17), “Bence en az öğretim kadar gereklidir. Çünkü tek katla kuş uçmaz” (V2).

Tablo 2 incelendiğinde velilerin değerler eğitiminin neden gerekli olduğuna yönelik soruya verdikleri cevaplar “öğrencilerin yetiştirilmesi için”, “toplumun devamı için”, “aileye destek olmak için”, “değerlerin devamlılığı için” ve “karar verme sürecinde etkili olduğu için” şeklinde kodlanmıştır. Velilerin vermiş olduğu cevaplara ilişkin oluşturulan kodlara yönelik doğrudan alıntı şu şekildedir.

Öğrencilerin yetiştirilmesi için koduna yönelik olarak; “Sadece dünya için değil de hem ahiret içinde güzel, iyi insan olmalı, bilinçli insan olmalı” (V19), “Yani çocuklarımızın gelişimsel, hayata bakış açılarının güzelleşmesi için, daha doğru şeyler katmaları için kendileri için gerekli olduğunu düşünüyorum” (V21), “Bence sadece bilgiyle donanmış insanlarla da toplumunda bir yere gelmesi, bireylerinde kendini gerçekleştirmesi pek mümkün değil. ... dolayısıyla en az öğretim kadar önemli olduğunu düşünüyorum” (V2).

Toplumun devamlılığı için koduna yönelik; “Eğer bir toplumda insanlar saygı ve sevgi çerçevesinde hareket etmezse... zaten o toplumun toplum olması yani bireylerin oluşturduğu o toplumun toplum olmasından çok söz edilemez” (V11), “Tabi ki, yani gelecekte çocuklarımızın kendi çocuğunun da olduğunda vereceği ahlaki bakımından çocuklarına da çevresine de ve vatanına ve devletine saygısı olması lazım” (V7).

Aileye destek olmak koduna yönelik olarak ise “İnsanlara bir şeyler öğretmek için evde öğrenemediği” (V20), “Çocuklara bazı aileler evde gerekli ahlakı, değerleri vermediği için okullarda gereklidir” (V15).

Değerlerin devamlılığı koduna yönelik olarak; “Bizim kendi öz değerlerimiz çıkarıldığında artık biz kendi toplumumuzu, kültürümüzü değil de farklı toplumların kültürlerini ifade etmiş oluyoruz. Kendi öz değerlerimizi kaybettiğimiz için bize ait bir şey kalmıyor” (V18),

Öğrencilerin karar verme sürecine yönelik olarak; “Çocuklar için özellikle gerekli. Gelecekle alakalı önemli kararlar vermesinde sağlıklı bir veri olur bence” (V14).

Yapılan görüşme esnasında velilere sorulan bir diğer soru ise değerler eğitimi sürecinden beklentilerinin ne olduğu şeklindedir. Velilerin vermiş oldukları cevaplar kodlar şeklinde Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3.Velilerin okullardaki değerler eğitimi sürecinden beklentileri

Kod	f
Öğrencilerin iyi bir şekilde yetişmesi	10
Öğrencilerin değerleri yaşama aktarması	8
Okul aile işbirliği	3
Okulların değeri geliştiren merkez olması	3
Yetişkin kişilerin eğitim vermesi	2
Öğrencilerde farkındalık oluşturmaları	1

Tablo 3 incelendiği zaman velilerin değerler eğitimi sürecinden beklentileri “öğrencilerin iyi bir şekilde yetişmesi”, “öğrencilerin değerleri hayata aktarması”, “okul aile işbirliği”, “okulların değer geliştiren merkez olması”, “öğrencilerde farkındalık oluşturmaları”, “yetişkin kişilerin eğitim vermesi” ve “eğitimin kalıcı olması” şeklinde kodlanmıştır. Bu konuda velilerden doğrudan yapılan alıntılar şu şekildedir:

Öğrencilerin iyi bir şekilde yetişmesi; “Çocukların iyi yetişmesi. Biz aile olarak elimizden geleni yapıyoruz. ... iyi bir gelecek çocuklarımıza” (V5), “Hayata güzel bir şekilde yetiştirmesini okuldan bekliyoruz” (V19), “Çocuğumun eğitim alırken aynı zamanda da ahlaki olarak da çok güzel bir şekilde yetişmiş olarak okuldan mezun olması” (V17).

Öğrencilerin değerleri hayata aktarması; “Sevgi saygı, işte büyüklere nasıl davranacağı, küçüklere nasıl davranacağı” (V17), “... davranışa dönüşebilen bir şeyleri başarabilmek. Yoksa sadece evet böyle bir değer var deyip de hiç umurunda değil, uygulamıyorsa çok bir şey fark edeceğini düşünmüyorum” (V2), “... yoldayken yaşlılara yardım etmeleri, otobüsteyken bir büyüğe yer vermeleri, yada bir çocuklu hanıma yardım etmeleri, eve gelen misafire hoş geldin demeleri, dedesine sahip çıkmaları yani öyle şeyler” (V1)

Okul aile işbirliği koduna yönelik; “Okullar ön ayak oluyor ama velilerin de destek vermesi velilerin de bu işin içinde olması gerekiyor. Veliler okulda yapılan etkinliklerden haberdar olmazsa havanda su dövmek gibidir” (V4).

Okulların değeri geliştiren merkez olması koduna yönelik olarak; “Bizim akademik başarıdan daha ziyade, çocuğun okulda davranış olarak, yaşayış olarak işte çevresine karşı, topluma karşı, ailesine karşı, kendine karşı işte saygılı; daha çok böyle tutarlı hareket ederek sevgi çerçevesi içerisinde hareket etmesi” (V11), “Okullardaki değerler eğitiminde çocuklarımızın, bilinçli, merhametli, vicdanlı yardımsever bir çocuk olmaları (V1).

Yetişkin kişilerin eğitim vermesi koduna yönelik olarak “Beklentim, profesyonel kişilerin, ehil kişilerin bu eğitimleri vermesi. Gerçekten bizim öz değerlerimize inanan güven insanların vermesi” (V18). “ ... bunun eğitimde öğretmenlerimiz tarafından desteklenmesini bekliyorum. Güzel olur daha faydalı olur” (V1).

Öğrencilerde farkındalık oluşturması; “Öncelikli olarak unuttuğumuz şeyleri hatırlatıp bir farkındalık oluşturması, bu bir aşamadır” (V2).

Velilere değerler eğitimi konusunda öğrencileri ile birlikte bir eğitim yapıp yapmadıkları ve nasıl yaptıkları sorulmuştur. Velilerin vermiş oldukları cevaplar kodlar şeklinde Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4. Velilerin çocukları ile değerler eğitimi çalışması yapma durumu

	Kod	f
Evet: 19 Hayır: 2	Telkin etmek	14
	Günlük yaşam içinde değinme	10
	Örnek olmak/ Hâl eğitimi	5
	Örnek olay değerlendirmesi	3
	Kitap okumak	3
	Gezi yapmak	1
	Medya araçlarından yararlanma	1

Katılımcı velilerden 19’u değerler eğitimine yönelik çalışma yaptıklarını, 2’si ise yapmadıklarını belirtmiştir.

Tablo 4 incelendiğinde öğrencileri ile birlikte değer eğitimi yapmadıklarını belirten velilerden doğrudan yapılan alıntılar şu şekildedir: “Özel bir çalışma yaptığımı söyleyemeyeceğim doğrusu” (V21), “Herhangi bir çalışmamız yok” (V9).

Tablo 4 incelendiği zaman öğrencileri ile birlikte değer eğitimi yaptıklarını belirten velilerin değerler eğitimini nasıl yaptıkları sorusuna verdikleri cevapların çoğunluğu “telkin etmek”, daha sonra “günlük yaşam içinde değinme”, “örnek olmak/hâl eğitimi”, “örnek olay değerlendirmesi”, “kitap okumak”, “gezi yaparak” ve “medya araçlarından yararlanma” şeklinde kodlanmıştır. Bu konuda velilerden doğrudan yapılan alıntılar şu şekildedir:

Telkin etmek koduna yönelik doğrudan alıntılar; “Bir yanlış davranışını gördüğümde, bu bir insan olarak da yanlış, dini bakımdan da yanlış olduğunu göstererek söyleyerek ... Yanlışlarını da hatırlatıyoruz yapmaması gerektiğini söylüyoruz” (V19), “Genellikle oğlum şöyle yapın böyle yapın” (V20).

Günlük yaşam içinde değinme koduna yönelik; “Çok özele bir çalışma olmasa da zaten günlük hayatımızda devam eden çalışma olmuş gibi oluyor. Sürekli, yemekte el yıkamaya kalkıyor yemeğe oturmadan önce, sürekli bu şekilde uyarılar ikazlar ve hatırlatmalar olduğundan dolayı çok özel bir çalışma oturup da yapmıyoruz.” (V3), “Fırsat buldukça yapıyorum. ... eve

Tutumluluk Değerinin Kazandırılması Bağlamında Yapılan Uygulamaya İlişkin Veli ve Öğren...

bir büyük geldiğinde böyle fırsat ortamlarında değerleri mümkün olduğunca vermeye çalışıyorum. ...” (V2).

Örnek olay değerlendirmesi koduna yönelik; *“Biz özellikle eşimle beraber evde yaptığımız hayırları, iyilikleri, yardımları insanlara özellikle fayda noktasında ne yaptıysak paylaşmaya çalışıyoruz. Özellikle de hani bak oğlum bak ben bunu bunu böyle yaptım. Burada şu sıkıntısı olan kişi vardı. Bunu yapınca çok sevindi, çok dua etti gibi ... sonuçta o bizi örnekliyor” (V12).*

Örnek olmak/ Hâl eğitimi koduna yönelik olarak; *“Örnek olmaya da çalışıyoruz” (V19), “... hem de davranışlarımızla örnek olmaya çalışıyoruz” (V4), “Yaşantımız zaten bu yöne doğru. Çocuklara hani sevgi, saygı çerçevesinde ondan sonra tutumluluk, israf bunlar hakkında hepsinde konuşarak, bilgi vererek, örneklendirerek, göstererek yapmaya çalışıyoruz” (V15).*

Kitap okumaya yönelik alıntılar; *“Kitap okuyorum, anlatıyorum” (V16). “... kitap falan alırken değerlerin içinde olduğu kitapları seçmeye çalışıyorum” (V2).*

Medya araçlarından yararlanma koduna yönelik; *“Fırsat buldukça yapıyorum. Bir haberle karşılaştığımızda (atıyorum televizyonda bir haberle karşılaştı)” (V2).*

Gezi yapmaya yönelik yapılan alıntılar; *“Milli değerlerimizi anlatan turistik seyahatler yaparız yurt içi. ... gitmeden önce araştırırız, onun kitaplarını hep beraber okuruz” (V18).*

Görüşme esnasında velilere değerler eğitimi ilişkin kendilerini yeterli hissetme durumları ve yaptıkları çalışmaların yeterli olup olmadığı noktasındaki görüşleri sorulmuştur. Velilerin vermiş oldukları cevaplar kodlar şeklinde Tablo 5’de verilmiştir.

Tablo 5. Velilerin çocukları ile yapmış oldukları değerler eğitiminin yeterliliğine ilişkin görüşleri

	Kod	f
Hayır: 21	Yeterli eğitime sahip olmama	8
	İş yoğunluğu	6
	Zaman yetersizliği	6
	Çevrenin olumsuz etkisi	4
	Velinin değerleri yeterince yaşamaması	1

Katılımcı velilerin çoğunluğu değerler eğitimi yaptıklarını belirtmişlerdir. Velilerin tamamı yapmış oldukları değerler eğitimi çalışmasının yeterli olmadığını düşünmektedirler. *“Tabi ki de hayır” (V19), “Yeterli olduğunu düşünmüyorum açıkçası” (V21), “Yeterli bulmuyorum” (V17), “Tam net olarak yaptığım söylenemez” (V11).* Bu durumun nedenine yönelik velilerin vermiş oldukları cevaplar kodlar şeklinde Tablo 6’da verilmiştir.

Katılımcı velilerin vermiş olduğu cevaplar Tablo 5'te "yeterli eğitime sahip olma", "iş yoğunluğu", "zaman yetersizliği", "çevrenin olumsuz etkisi" ve "velilerin değerleri yeterince yaşamaması" şeklinde kodlanmıştır. Velilerin vermiş olduğu cevaplardan yapılan doğrudan alıntılar kodlar altında verilmiştir.

Yeterli eğitime sahip olmama koduna yönelik olarak; "Yeterli görmüyorum. Bizim de eksiklerimiz çok. ... burada doğru yapıyor muyuz, yanlış yapıyor muyuz bu konuda bizim de yardıma ihtiyacımız var tabii ki de" (V4), "Benim eğitim durumu olarak elimden gelen bu kadar. Biz ne kadar, yani kendimiz yapsak takviye illaki şart çocuklara. Öğretmen olarak, büyüklükler olarak her aşamada çocuklara takviye yapılmalı" (V5).

İş yoğunluğu koduna yönelik; "Eşim de ben de çalışıyoruz." (V21), "Yeterli bulmuyorum, çok çok daha iyi verilebileceğini düşünüyorum ama şimdi çalışıyor olmamız" (V17), "... iş yoğunluğundan dolayı, ben ev hanımıyım, eşim akşam eve geliyor yorgun. Çok ayrıca özel bir vakit ayıramıyoruz" (V3).

Zaman yetersizliği koduna yönelik; "Çok beraber olamıyoruz, ... devamlı beraber olmuyoruz, ... bunda da biraz eksikliğimiz oluyor yani" (V6), "Biraz zaman kısıtlı kalabiliyor" (V21), "Tabi ki özel zaman vakit ayrılrsa çok iyi olur" (V3).

Çevrenin olumsuz etkilerine yönelik kodu; "artı dışardaki başka bir hayatın olması çocuğumuzun okul ortamı, sokak çevresi, arkadaş çevresi bazı şeyleri engellediğini düşünüyorum" (V17), "Şimdi tek ailede olmuyor. Bir yerden sonra çocuğu aile değil toplum yetiştiriyor. Çünkü evin içinde ne kadar verirseniz verin evdeki kadar çocuk okulda da bütün gün" (V10).

Velinin değerleri yaşamaması koduna yönelik olarak "Herhâlde oradaki püf noktalardan biri örnek olma anlamında baktığımız zaman bazı değer yargularını çok içselleştirip kendim yaşamadığım için çok etkili olmadığını düşünüyorum. ... dolayısıyla bu alanda kendimi yeterli görmüyorum" (V2).

Görüşmeler esnasında katılımcı öğrencilere ve velilerine tutumluluk değerine yönelik görüşleri sorulmuştur. Katılımcı öğrencilere ve velilerinin tutumluluk değerine yönelik verdikleri cevaplar Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6. Katılımcı öğrenci ve velilerinin tutumluluk değerine yönelik algıları

Kod	Veli	Öğrenci	Toplam
	f	f	f
Savurgan olmamak	10	9	19
Tasarruf	8	7	15
Bilinçli tüketim	4	10	14
İsraf etmemek	4	4	8
Sahip olduklarının kıymetini bilmek	4	-	4

Tablo 6’da velilerin tutumluluk değerine yönelik verdiği cevaplar “savurgan olmamak”, “tasarruf”, “israf etmemek”, “sahip olduklarının kıymetini bilmek” ve “bilinçli tüketim” şeklinde kodlanmıştır. Katılımcı öğrencilerle yapılan görüşme de ise öğrencilerin verdiği cevaplar “savurgan olmamak”, “tasarruf”, “bilinçli tüketim” ve “israf etmemek” şeklinde kodlanmıştır. Veli ve öğrencilerin ifadelerinden doğrudan yapılan alıntılar kodlarla birlikte verilmiştir.

Savurgan olmamak koduna yönelik yapılan alıntılar; “Fazla para harcamamaktan ziyade, gerekli olan şeyleri almak” (V14), “Savurgan olmamak” (V1), “Tutumluluk elinde varken, parası varken bile ihtiyacı olmadığı şeylere harcamaması” (V3).

Tasarruf koduna yönelik olarak; “Varlıkların yeteri kadarını kullanma, fazlasını biriktirme diyelim” (V17), “Bir şey almak istediğim zaman boş görüyorsam almam” (V9), “Tutumluluk ihtiyacı harcamak fazlasını artırmaktır. Kanaat’tır kısaca, kanaata göre yaşamaktır” (V4), Tutumluluk, ihtiyacın varsa harcıyıp; yoksa biriktirmek demektir ... yarını da biraz düşünmek” (V1).

Bilinçli tüketim koduna yönelik; “Elimizdeki bütçeye bakarak harcama yapmak, bilinçli tüketim” (V18), “İnsanın nerde ne harcıyıp harcamayacağını bilmesi” (V13), “Kazanmış olduğunu yerli yerinde kullanmak, gerektiği yerde kullanmak” (V12).

İsraf etmemek koduna yönelik; “İsraf etmeden, işte yaşantısını gerekli olduğu kadar bir şeylerle yaşamak” (V19), “... yani israf etmemek” (V12), “... her şeyi gördüğünü hemen almamak” (V7).

Sahip olduklarının kıymetini bilmek koduna yönelik “bizden daha kötü durumda olanlar var” (V20), “Tutumluluk aslında bence sahip olunan her nimetinin kıymetini bilerek tüketmek olarak düşünüyorum. ... Sahip olunan her nimete aslında hakkını vererek yeterince yerince kullanmak diye düşünüyorum” (V2).

Öğrencilerle yapılan etkinlik süresince kumbarada para biriktirmeleri istenmiştir. Veliler bu süreci gözlemlenmeleri istenmiştir. Görüşme esnasında velilere öğrencilerin davranışlarında dikkate değer bir durum olup olmadığı sorulmuştur. Velilerin vermiş olduğu cevaplar kodlar şeklinde Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7. Veliler tarafından etkinlik süresince öğrencilerin dikkat çeken davranışları

Kod	f
Fedakarlık yapması (isteklerini ötelemesi)	13
Parasını harcamaması	10
Fazla güdülenmesi	8
Savurganlığının azalması	7
Para biriktirmenin zorluğunu anlaması	1

Velilerin vermiş olduğu cevaplar “fedakarlık yapması (isteklerini ötelemesi)”, “parasını harcamaması”, “fazla güdülenmesi”, “savurganlığı azaldı” ve “para biriktirmenin zorluğunu anladı” şeklinde kodlanmıştır. Kodlara yönelik doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir.

Fedakarlık yapması (isteklerini ötelemesi) koduna yönelik alıntılar; “O biriktirmeye çalıştığı zamanlarda her gün para tam geliyor. Oğlum niye almıyorsun. Anne diğer türlü ayı çıkaramam, gezi için para biriktirmem lazım diyerek bazı olması gereken ihtiyaçlarını ötelemeye başladı” (V13), “Atıyorum işte 100 lira ise 100 lira, 100 lira senin dedik. Bir dahaki ayın on beşine kadar 100 lira senin. O yüz liradan kendisi ne artırabiliyorsa artırdığının hepsini kumbaraya attı. O çocuk heveslerini yendi. Heveslerini erteledi. Niçin İstanbul’a gitmek için. Bir hedefi vardı. Heveslerini erteledi” (V12).

Parasını harcamaması koduna yönelik alıntılar; “Çünkü böyle bir isteği olduğu için. Hani çoğu zaman zaten haçlıklarını okulda harcamadı. Anne evden beslenme koy, anne evden meyve suyu koy diyerekten evden götürdü” (V15), “Okulun ilk günlerine bakıyorum, ilk günü biz ne verdiysek -10 da verdik 15 de verdik- nerdeyse verilen paranın tamamı harcanıyordu. Sanki o para yenmek için verilmiş gibiydi ... şeyden sonra, bu kumbara işinden sonra iki lirayla üç lirayla. Oğlum peki ne yiyorsun. Baba ihtiyacım yoktu. Baba karnım toktu. Ya da evden okula gitmeden önce yanına bir şeyler alıp onlarla parasını kullanmamaya başladı. Bu da bizi mutlu ediyordu. Kalan parası kumbaraya atılıyordu” (V12).

Savurganlığının azalması koduna yönelik; “Yani daha tasarruf ederek de öğlen arası geçirebileceğini öğrendi. Bu kumbara olayından önce böyle bir anlayışı yoktu. Aldığı parayı sonuna kadar bitirme bir çalışması vardı. Son kuruşuna kadar” (V18), “Sabahları kahvaltı yaparsa da simit poğaçaya tarzı bir şeyler alıyordu her hâlde. Az da olsa bir harcaması var. O biriktirmeye çalıştığı zamanlarda her gün para tam geliyor” (V13).

Fazla güdülenmesine yönelik yapılan alıntılar; “... çok bir şey istediği zaman onu gerçekleştirmek için her şeyi yapıyor. Okuldan da kısıyor, hatta daha fazla biriktirdi” (V16), “Ben bunu biriktireceğim bunun sonucunda işte geziye gideceğim, şunu alacağım, bunu alacağım gibi somut bir hedef konulduğu zaman çocuk daha fazla güdülendi diye düşünüyorum” (V2).

Para biriktirmenin zorluğunu anlaması koduna yönelik; “Tabi, ne kadar zor olduğunu. Para biriktirmenin ne kadar zor olduğunu anladı. Şimdiki parasının hepsini tüketemiyor. Harcıyor. Canı bazen bir şey istiyor, anne param bitiyor diyor. Olsun oğlum tekrar şey yaparsın diyorum. Ama anne ne zorla biriktirdim ben onu diyor. Yani gerçekten faydası oldu” (V1).

Görüşme esnasında velilere sorulan bir diğer soru ise yapılan çalışmanın değerlendirilmesine yöneliktir. Katılımcı öğrenci ve velilerinin değerler eğitimini faydalı olarak ifade etmelerinin nedenine yönelik vermiş olduğu cevaplar kodlar hâlinde Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8. Katılımcı öğrenci ve velilerinin yapılan etkinliğe yönelik görüşleri

Kod	Veli	Öğrenci	Toplam
	f	f	f
Somut öğrenmeler sağlaması	7	2	9
Kalıcı bir eğitim olması	8	-	8
Davranışlar üzerinde etkili olma	6	1	7
Elindeki kıymetini anlama	5	2	7
Bilinçli tüketimi öğretmesi	-	5	5
Sabretmeyi öğretmesi	4	1	5
Kendi kendine bir iş yapabilme	-	5	5
Para biriktirme	-	4	4

Velilerin tamamı yapılan etkinlikten memnun olduklarını belirtmişlerdir, ayrıca yapılan çalışmanın güzel ve faydalı olduğunu ifade etmişlerdir. “Ben çok güzel buldum” (V3), “Güzel, faydalı buluyorum. Faydalı bir etkinlik olarak değerlendiriyorum” (V1), “Bu etkinliğin çocuklara bir şeyler kazandırdığını düşünüyorum” (V17).

Tablo 8’de velilerin değerler eğitiminin faydalı bir çalışma olmasına yönelik ifadelerinden “kalıcı bir eğitim olması”, “somut öğrenmeler sağlaması”, “elindeki kıymetinin anlaşılması”, “davranışlar üzerinde etkili olması” ve “sabretmeyi öğrenmesi” şeklinde kodlar oluşturulmuştur. Öğrencilerin yapılan etkinliğe yönelik vermiş oldukları cevaplar “davranışları üzerinde etkili olması”, “bilinçli tüketimi öğretmesi”, “kendi başına bir iş yapabilmesi”, “elindeki kıymetinin anlaşılması” ve “para biriktirme” şeklinde kodlanmıştır. Veli ve öğrencilerin ifadelerinden doğrudan yapılan alıntılar kodlarla birlikte aşağıda verilmiştir.

Kalıcı bir eğitim olması koduna yönelik alıntılar; “doğruluğuna kendisi yaşayarak inandı, yaşayarak kabul etti” (V18), “İnşallah bundan sonra kullanacaktır” (V4), “Çocukların bundan sonraki yaşamlarında zaten gerekli olan bir şey” (V10). “Bu yaşlarda böyle net bir şekilde yapılan bir değer yargısının beyne kazındığını, yazıldığını değil kazındığını ben düşünüyorum. İhtiyaç duyduğunda da belirginleşecektir diye düşünüyorum” (V2).

Somut öğrenmeler sağlaması koduna yönelik alıntılar; “Yani daha tasarruf ederek de öğlen geçirebileceğini öğrendi. Bu kumbara olayından önce böyle bir anlayışı yoktu. Aldığı parayı sonuna kadar bitirme bir çalışması vardı. Son kuruşuna kadar” (V19), “tutumlu olarak bir şeylerden fedakarlıkla belki elde edemeyeceği şeylere sahip oldu. Belki o geziye katılmayacaktı, ama biriktirdiği paralarla kendi fedakarlığıyla bir şeyler elde etmenin mutluluğunu yaşadı” (V17).

Elindeki kıymetini anlaması koduna yönelik yapılan alıntılar; “Çocukların, yani paralarının kıymetini bilmeleri. Bir amaç için bir şey biriktirmeleri” (V5), “Kendi yararları için, ... en azından yokluğu bilmeleri falan” (V8), “Mantıklı bir etkinlik, bize tutumluluğun nasıl bir şey olduğunu öğretiyor” (Ö7), “Para biriktirmenin çok zor olduğunu, parayı öyle çabuk harcamayacağımızı, çünkü çok zor biriktirdiği için gereksiz yere harcamayacağız” (Ö8).

Para biriktirme koduna yönelik olarak “Çok güzel para biriktirmek, bence çok güzel ... çünkü paramı biriktirince kendin olunca istediğini yapabiliyorsun, istediğini alabiliyorsun ... kendi param olunca istediğimi alabiliyorum” (Ö6), “Hocam insan bir şey almak için para biriktiriyor ... çünkü kendi paramı biriktirdim” (Ö14).

Bilinçli tüketim yapmayı öğretmesi koduna yönelik olarak; “Tutumlu olmayı öğrettiği için, böyle paralarımızı başka yerlere boşu boşuna harcamamız gerektiğini” (Ö4), “İnsanları parasını iyi kullanmaya, kötüye kullanmamaya alıştırmak için güzel bence” (Ö9), “israftan kaçınmış oluyor” (Ö12).

Davranışlar üzerinde etkili olması koduna yönelik alıntılar; “Çoğu zaman bakkala gitmek yerine, gelip kumbaraya atıyor” (V16), “Yani kendi imkanları ile bir şey yapması, çocukta çok büyük bir heyecan böyle kendine güvenmek olduğu için güzel bir uygulamaydı. Hani normal bir gezi olup da çıkartıp biz verseydik bu kadar heyecan duyacağımı zannetmiyorum. Yani bir sorumluluğu vardı üç ay kadar, bir görevi vardı onu sonuna kadar yaptığına inanıyorum ben” (V15) “İnsanları parasını iyi kullanmaya, kötüye kullanmamaya alıştırmak için güzel bence” (Ö9)

Sabretmeyi öğretmesi koduna yönelik alıntılar ise “Özellikle sabretmeyi öğrendi. Bu kantindeki harcamalarını yarı yarıya azaltırsa ileri günlerde buna daha iyi olarak döneceğini inandı. Ve bunu da bu şekilde sonuçlandırdığı için bu çalışmanın doğruluğuna kendisi yaşayarak inandı, yaşayarak kabul etti” (V18), “Çünkü bu etkinlikte insan sabrını düzenleye biliyor, kontrol edebiliyor” (Ö12).

Kendi kendine bir işi başarabilmesi koduna yönelik; “Güzeldi hocam, hiç denememiştim ama başaracağımı gördüm” (Ö15), “İyiymiş, kendi paramızı biriktirip kendimiz geldik geziye, ailemizden direk destek almadık, kendi paralarımızı biriktirdik” (Ö5), “Güzel bir etkinlikti. Kendimiz biriktiriyoruz” (Ö2).

Görüşmeler “Benim param, benim kumbaram etkinliği” ne katılan öğrencilere ve öğrencilerin velilerine, yapılan etkinliğin, öğrencilerin tutumluluk davranışları gösterip göstermemesi üzerinde etkili olup olmama durumu sorulmuştur. Veliler yapılan etkinliğin öğrenciler üzerinde etkili olduğunu belirtmişlerdir. Öğrencilerden ikisi herhangi bir cevap vermemiştir. Daha sonra katılımcılara yapılan etkinliğin öğrencileri nasıl etkilediği sorulmuştur. Verdikleri cevaplar kodlar hâlinde Tablo 9’da gösterilmiştir.

Tablo 9. Yapılan etkinliğin öğrencilerin üzerindeki etkisine yönelik katılımcı öğrenci ve velilerinin görüşleri

	Kod	Veli	Öğrenci	Toplam
		f	f	f
Evet (f=35)	Para biriktirebilme	9	8	17
	Savurgan olmama	-	10	10
	Tutumlu olma	3	5	8
	İsteklerini öteleyebilme	6	1	7
	Başladığı işi bitirebilme	4	1	5
	Bilinçli harcama yapma	-	4	4
	Sabretme	-	4	4

Velilerin vermiş olduğu cevaplar dikkate alınarak “para biriktirebilmesi”, “isteklerini öteleyebilmesi”, “başladığı işi bitirebilme” ve “tutumlu olma” kodları oluşturulmuştur. Öğrencilerin verdiği cevaplardan ise “para biriktirebilme”, “savurgan olmama”, “isteklerini öteleyebilme”, “tutumlu olma”, “bilinçli harcama yapma”, “sabretme” ve “başladığı işi bitirebilme” kodları oluşturulmuştur. Veli ve öğrencilerin ifadelerinden doğrudan yapılan alıntılar kodlarla birlikte aşağıda verilmiştir.

Para biriktirebilme koduna yönelik olarak yapılan alıntılar; “*Tutumlu olmayı öğrendi biraz daha eskiye göre. ... Daha önceki yıllara baktığımız zaman H. daha farklıydı. Bu yıl daha farklı görüyorum onu*” (V21), “*Tutumluluğun önemini ... çünkü insanların tutumlu olması her zaman önemlidir*” (Ö11).

Savurgan olmama koduna yönelik; “*Ben bu etkinliği yapmadan önce biraz daha fazla para harcıyordum*” (Ö8), “*Evet, hocam oldu. Çünkü artık şunu öğrendim. Her tarafa para harcamamak, kendim biriktirmek*” (Ö1)

İsteklerini öteleyebilmesi koduna yönelik olarak yapılan alıntılar; “*Bir hedef vardı, siz bir hedef koymuştunuz ona. O hedefe ulaşabilmek için kumbaraya birikim yaptım*” (V11), “*Gereksiz yere artık bir şey almıyorum. Deyim canım bir şey çekti, benim ihtiyacım yok ona almıyorum gidiyorum*” (Ö7).

Bilinçli harcama yapma koduna yönelik olarak yapılan alıntılar; “*Artık, mesela bir şey alacağım zaman önce düşünüyorum. Nasıl yapmam, ne yapmam gerektiğini düşünerek alıyorum*” (Ö9), “*Hocam, paramı böyle artık boş yerlere harcamıyorum. Biriktiriyorum. Gerek olduğunda harcıyorum*” (Ö4).

Başladığı işi bitirme koduna yönelik alıntılar “*Böyle bir şeyleri, başlamanın ve bitirmenin vermiş olduğu bir heyecan vardı. Bu çok önemliydi onun için. Başladığı çalışmayı bitirmek çok çok önemli. Ona çok önemli şeyler kattı. Bir de o parayla beraber İstanbul’da yapılan bir*

etkinliğe katılması onun da meyvesi olmuş oldu” (V19), “Para biriktirildiğine ve inandığınızı yapabildiğinizi öğrendim” (Ö15).

Tutumlu olma koduna yönelik olarak yapılan alıntılar; *“Tutumlu olmayı öğrendi” (V21), “Para biriktirirsek tutumlu oluruz, para biriktirerek ihtiyaçlarımızı karşılıyoruz” (Ö13), “-Tutumluluğun önemini ... çünkü insanların tutumlu olması her zaman önemlidir” (Ö11).*

Sabretmeyi öğrenme koduna yönelik olarak yapılan alıntılar; *“Tutumluluk insanların kendini sabretmesini öneriyor” (Ö11), “Normalde sabırsızdım, sabrımı kontrol etmeyi öğrendim” (Ö12).*

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Değerler eğitiminin yeni nesillerin yetiştirilmesi, gençliğin geleceğe donanımlı olarak hazırlanması ve “iyi insan-iyi vatandaş” hedefine ulaşılabilmesi için gerekli olduğu eğitimciler tarafından kabul edilmiştir. Değerler eğitimi sürecinde başta telkin yöntemi olmak üzere farklı yöntemlerin kullanılabilmesi araştırmaçılar tarafından belirtilmektedir (Akbaş, 2009; Caduto, 1983; Halstead ve Taylor, 2000; Yıldırım, 2014). Bu eğitim yöntemlerinden birisi de eylem öğrenme olarak geçmektedir (Aladağ, 2009; Kupchenko ve Parsons, 1987; Superka ve Johnson, 1975; Yıldırım, 2019). Eylem öğrenme kapsamında yapılabilecek çalışmalardan birisi ise etkinlik temelli değerler eğitimi olarak kabul edilmektedir. Bu çalışmada da etkinlik temelli değerler eğitimi şeklinde gerçekleştirilen “benim param benim kumbaram” etkinliğinin uygulanması, değerler eğitimi ve uygulanan etkinliğin değerlendirilmesine ilişkin öğrenci ve velilerinin görüşleri alınmıştır. Etkinlik sürecinde öğrenciler kumbaralarında para biriktirmişlerdir. Bu durum dört ay boyunca sürmüştür. Etkinlik bittikten sonra da bazı öğrencilerin kumbaralarında para biriktirmeye devam etmiş olduğunu veli ve öğrenciler ifade etmişlerdir. Buna durum, çalışmanın öğrencilerde tutumluluk davranışının kazanılmasında ve tasarruf değeri konusunda gösterilen hassasiyetin artırılmasında faydalı olduğu şeklinde yorumlanabilir. Eğitim sürecinde öğrencilerin sorumluluk alacağı ve aktif olacağı etkinlikler süreci daha verimli kılacağı için tavsiye edilmektedir.

Velilere göre değerler eğitimi “değerlerin öğretilmesi”, “öğrencilerin ahlaklı yetişmesi”, “öğrencilerin değerleri yaşaması”, “öğrencilerin topluma faydalı olması”, “değerlerin yaşatılması” şeklinde ifade edilmiştir. Velilerin vermiş olduğu cevaplar genellikle iyi bir toplum ve iyi yetişmiş insanlar kavramlarına odakladığı görülmektedir. Buna göre veliler hem öğrencilerin iyi bir şekilde yetiştirilmesi hem de toplumsal huzurun sağlanması noktasında değerler eğitiminin etkin olduğu algısına sahip oldukları söylenebilir. Yiğittir (2010) değerler eğitiminin ülkemizde geleceğimizin garantisi çocuklarımızın daha iyi ve nitelikli insanlar olmasına katkı sağlayacağını belirtmiştir. Bu durum yapılan çalışmada velilerin değerler eğitimine ilişkin algılarıyla örtüştüğü şeklinde yorumlanabilir.

Velilere göre değerler eğitimi gereklidir. Tay ve Yıldırım’a göre (2009) değerlerin eğitiminin gerekliliği konusunda eğitimciler ve politikacılar arasında görüş birliği

bulunmaktadır. Yapılan çalışmada velilere göre değerler eğitimi “öğrencilerin yetiştirilmesi için”, “toplumun devamı için”, “aileye destek olmak için”, “değerlerin devamlılığı için” ve “karar verme sürecinde etkili olduğu için” gereklidir. Tay ve Yıldırım (2009) tarafından yapılan çalışmada veliler toplumsallaşma, başarılı olmak, demokratikleşme ve çocukların kendilerini geliştirmesi gibi nedenlerden dolayı değerler eğitimi yapılması gerektiğini belirtmişlerdir. Benzer şekilde Yıldırım’ın (2019) yapmış olduğu çalışmada veliler; öğrencilerin sahip olduğu değerlerin gelişmesi ve değerler konusunda toplumda yaşanan sıkıntılardan dolayı okullarda değerler eğitiminin yapılmasının gerekli olduğunu belirtmiştir. Selvitopu, vd. (2015) tarafından yapılan çalışmaya göre veliler okulların öğrencilere bir takım değerleri kazandırması gerektiği fikrindedirler. Okulların değerler eğitimi sürecinde velilerin tecrübe ve görüşlerini dikkate alarak değerler eğitimi tasarlaması önerilmektedir.

Velilerin değerler eğitimi sürecinden beklentileri “öğrencilerin iyi bir şekilde yetişmesi”, “öğrencilerin değerleri hayata aktarması”, “okul aile işbirliği”, “okulların değer geliştiren merkez olması”, “öğrencilerde farkındalık oluşturmaları” ve “eğitimin kalıcı olması” şeklindedir. Aileler okulların değer gelişim merkezi olmasını, öğrencilerin geliştirdikleri değerleri hayata aktarmasını ve bu süreçte okul aile işbirliği içerisinde olmasını beklemektedir. Aileler değerler eğitiminin önemine inanmaktadırlar. Değerler eğitiminin okullarda verilmesi gerektiğini düşünmektedirler. Okulların değerler eğitimi sürecine velileri de dâhil etmesinin kalıcılığı artıracağına inanmaktadırlar. Okulda öğrencilere kazandırılmaya çalışılan değerlerin ailelerle birlikte tekrar edilmesi, okul aile işbirliğini kuvvetlendirmekle birlikte eğitimi yapılan değerlerin pekişmesini sağlamaktadır (Berkowitz ve Bier, 2005). Yalar ve Yalpar Yelken (2011) değerler eğitimi sürecinde ailelerle işbirliği yapılmasının ve ailelerin eğitilerek sürece katılmasının önemli olduğunu belirtmişlerdir. Değerler eğitimi sürecinde okul ile ailenin dayanışma içerisinde olması yapılan eğitimlerin başarılı olmasında önemli bir etkiye sahip olacağı tahmin edilmektedir. Bundan dolayı diğer eğitimler gibi değerler eğitimi sürecinde de okul aile işbirliğine yer verilmesi tavsiye edilmektedir.

Katılımcı velilerin çoğunluğu öğrencilerine yönelik değerler eğitimi çalışmalarında bulduklarını belirtmişlerdir. İki veli ise her hangi özel bir eğitimde bulunmadıklarını belirtmiştir. Ailelerin değerler eğitimi sürecinde katkıda bulunmaları, evde bu yönde çalışmalar yapmaları değerleri yaşayan bir nesil için önemli bir durumdur. Bazı aileler onur, çok çalışma, disiplinli olma, güvenilir olma gibi değerleri öğretirken bazıları bu değerleri göz ardı edebilmektedir (Akbaş, 2008, 342). Verimli bir değerler eğitimi süreci için ailelere bu konu da eğitimler verilebilir. Ayrıca okullarda yapılması planlanan değerler eğitimi için aileler bilgilendirilebilir.

Velilerin çoğunluğu öğüt vermek, ikaz etmek, söylemek, nasihat vermek gibi “telkin” yöntemini kullandıkları, daha sonra “günlük yaşam içinde değinme”, “örnek olmak/hâl eğitimi”, “örnek olay değerlendirmesi”, “kitap okumak”, “gezi yaparak” ve “medya araçlarından yararlanma” gibi yöntemlere başvurduklarını belirtmişlerdir.

Değerler eğitimi sürecinde velilerin telkin yöntemini çoğunlukla kullanmaları verimli bir değerler eğitimi için kalıcı sonuçlar veremeyebilir. Velilerin değindiği diğer bir yöntem ise model olmak ve günlük yaşam içerisinde değinmektir. Çocukların tutum ve değerleri öğrenirken genellikle ailelerini model aldıkları bilinmektedir. Aileler, çocuklarına yapmaları ve yapmamaları gereken sosyal davranışları öğretmektedirler (Yiğittir, 2010).

Çalışmaya katılan velilerin tamamı öğrencilerle yapmış oldukları değerler eğitimi çalışmalarını yeterli görmemektedirler. Bunun nedenini ise veliler; “yeterli eğitime sahip olmama”, “iş yoğunluğu”, “zaman yetersizliği”, “çevrenin olumsuz etkisi” ve “velilerin değerleri yeterince yaşamaması” şeklinde ifade etmişlerdir. Literatürde bu durumu destekleyen pek çok araştırma bulunmaktadır (Berkant vd., 2014; Selvitopu vd., 2014; Tay ve Yıldırım, 2009; Yıldırım, 2009; Yıldırım, 2019). Benzer bulgu Tay ve Yıldırım’ın (2009) çalışmasında da görülmüştür. Bu çalışmada dördüncü ve beşinci sınıf öğrencilerinin velileri değer eğitimi konusunda kendilerini çok yeterli düzeyde görmemektedirler. Selvitopu, vd. (2014) velilerin değerler eğitimi konusunda yetersiz olduklarını ifade etmişlerdir. Benzer şekilde Yıldırım’ da (2019) öğretmenlerin, değer eğitimi sürecinde ailenin ve çevrenin yetersiz olmalarından kaynaklanan problemlerle karşılaştıklarını belirtmiştir. Yine Yıldırım (2019) yapmış olduğu araştırmada velilerin değerler eğitimi noktasında yetersiz olduklarını belirttiklerini ifade etmiştir. Berkant, Efendioğlu ve Sürmeli (2014) tarafından yapılan çalışmada da öğretmenler, öğrencilerin değer kazanımında güçlük yaşama nedenleri arasında; ailelerin eğitimsiz olması, ailelerin değerler eğitimi konusunda bilinçsiz olması ve ekonomik problemlerinin bulunması olarak belirtmiştir. Bu araştırmanın bulguları ve literatür dikkate alındığı zaman ailelerin değerler eğitimi konusunda yetersiz oldukları ve gerekli zamanı bulamadıkları anlaşılmaktadır. Okullarda farkındalık ve bilinç oluşturmak için ailelere yönelik değerler eğitimi etkinlikleri düzenlenmelidir. Ayrıca okulların değerler eğitimine daha fazla eğilmeleri tavsiye edilmektedir.

Araştırmada katılımcı öğrenci ve velilerinin tutumluluk değerine yönelik algılarının benzer olduğu sonucu elde edilmiştir. Velilerin tutumluluk değerine yönelik görüşleri “savurgan olmamak”, “tasarruf”, “israfın etmemek”, “sahip olduklarının kıymetini bilmek” ve “bilinçli tüketim” şeklinde derlenmiştir. Katılımcı öğrencilerin ise tutumluluk değerine yönelik algıları “savurgan olmamak”, “tasarruf”, “bilinçli tüketim” ve “israf etmemek” şeklinde olduğu görülmüştür. Türk Dil Kurumu Sözlüğünde (2005), “aşırı harcamalardan kaçınarak tasarruflu hareket etme, diğer bir deyişle savurgan olmama” şeklinde tanımlanmaktadır. Bu durum velilerin ve öğrencilerin ifadeleriyle örtüştüğü görülmektedir.

Veliler etkinlik sürecinde öğrencilerinde “fedakarlık yapması (isteklerini ötelemesi)”, “parasını harcamaması”, “fazla güdülenmesi”, “savurganlığı azalması” ve “para biriktirmenin zorluğunu anlaması” gibi durumlarda değişiklikler gözlemlediklerini belirtmişlerdir. Bu durum değer odaklı ve etkinlik temelli yapılan bir eğitimin öğrenci-

lerde davranış değişikliklerini sağladığı şeklinde yorumlanabilir. Yıldırım (2019) yapmış olduğu eğitim sonucunda velilerin öğrencilerin davranışlarında olumlu yönde değişimler gözlemlediklerini beyan etmiş olduklarını ifade etmektedir. Dereli İman (2014) araştırmasında velilere göre değerler eğitim programının çocuklarda istendik davranışları arttırdığı, istenmedik davranışları azalttığı yönünde düşüncüklerini tespit etmiştir. Thompson (2002) da velilerle yaptığı görüşmelere dayanarak, karakter eğitimi programlarının öğrenci davranışları üzerinde olumlu değişiklikler meydana getirdiğini ifade etmiştir. Yine Aladağ (2009) velilerle yaptığı görüşmelerde, değerler eğitimi etkinliklerinin öğrencilerin sorumluluk değerine ilişkin tutumları üzerinde olumlu yönde değişimlere neden olduğunu saptamıştır. Eğitim sürecinde etkinliklere yer verilmesi öğrencilerde farklı özelliklerin gelişmesine katkı sağlayacağı için; eğitimcilerle önerilmektedir.

Katılımcı öğrencilerin ve velilerin tamamı yapılan etkinlikten memnun olduklarını belirtmişlerdir, ayrıca yapılan çalışmanın güzel ve faydalı olduğunu ifade etmişlerdir. Bu durumun nedenini ise veliler “kalıcı bir eğitim olması”, “somut öğrenmeler sağlanması”, “elindekinin kıymetinin anlaşılması”, “davranışlar üzerinde etkili olması” ve “sabretmeyi öğrenmesi” şeklinde belirtmişlerdir. Öğrenciler ise “davranışları üzerinde etkili olması”, “bilinçli tüketimi öğretmesi”, “kendi başına bir iş yapabilmesi”, “elindekinin kıymetinin anlaşılması” ve “para biriktirme” şeklinde ifade etmişlerdir. Yıldırım (2019) tarafından yapılan araştırmada da velilerin etkinlik temelli değerler eğitimi çalışmalarından memnun olduklarını tespit etmiştir. Yıldırım’a (2019) göre veliler çalışmadan memnun kalma nedenleri; “faydalı olduğuna yönelik inanmaları”, “değerlerin öğretilmesi”, “çocukların isteyerek katılması”, “çocukların davranışlarında görülen değişiklikler”, “çocukların sosyalleşmesi”, “çalışmanın hem bugün hem de gelecekte çocuklara katkısı olacağını düşünmeleri”, “öğrencilerin aktif olması” ve “etkinliklere yer verilmiş olması” şeklinde ifade etmişlerdir. Velilerin ve öğrencilerin ortak değindikleri nokta öğrencilerde davranış değişikliklerinin görülmesi, somut öğrenmelerin yaşanması ve bu yaşantıların kalıcı olacağı şeklindeki düşünceleridir. Benzer şekilde Thompson (2002) öğretmenlerin karakter eğitim programının öğrencilerin davranışları üzerinde olumlu etkisi olduğunu ifade ettiklerini belirtmiştir. Yine Moore (2005) yaptığı çalışmada, öğretmenler değerler eğitimi etkinliği katılımcılarının okulda sorumluluk, sebat, saygı ve merhamet gibi değerlerin sürekli bir gelişim göstermesini sağladığını belirtmiştir. Öğrencilerin bilinçli tüketim yapmayı öğrenmeleri, elindekinin kıymetini bilmeleri ve tasarruf yapmaları ise öğrencilerle tutumluluk değeri üzerine yapılan bu çalışmanın büyük bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Bundan dolayı kalıcı bir değerler eğitimi için öğrencilerin değerleri yaşayarak, hissederek, sorumluluk alarak öğrenmelerine ve değerleri keşfetmelerine fırsat verilmesi tavsiye edilmektedir.

Kaynakça

- AKBAŞ, O. (2008). Sosyal Bilgilerde Değerler ve Öğretimi. A.Öcal., B.Tay (Ed.), Özel Öğretim Yöntemleriyle Sosyal Bilgiler Öğretimi içinde (s.335-360). Ankara: Pegem Yayınları.
- AKBAŞ, O. (2009). "İlköğretim okullarında görevli branş öğretmenlerinin değer öğretimi yaparken kullandıkları etkinlikler: 2004 ve 2007 yıllarına ilişkin bir karşılaştırma" Kastamonu Eğitim Dergisi, 17(2), ss. 403-414.
- AKTEPE, V., TAHİROĞLU, M. (2016). Değerler eğitimi yaklaşımları ve etkinlik örnekleri. The Journal of Academic Social Science Studies, 42, ss. 361-384.
- ALADAÇ, S. (2009). İlköğretim sosyal bilgiler öğretiminde değer eğitimi yaklaşımlarının öğrencilerin sorumluluk değerini kazanma düzeyine etkisi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara.
- AYDIN, M. Z., GÜRLER, Ş. A. (2012). Okulda Değerler Eğitimi. Ankara: Nobel Yayınları.
- BERKANT, H. G., EFENDİOĞLU, A., & SÜRMELE, Z. (2014). "Değerler Eğitime Yönelik Öğretmen Görüşlerinin İncelenmesi " Electronic Turkish Studies, 9(5).
- BERKOWITZ, M. W., BIER, M. C. (2005). Character Education: Parents as Partners. Educational Leadership, 63(1), 64-69.
- BATTEN, G. P. (2015). Consumer Socialization in Families: How Parents Teach Children about Spending, Saving, and the Importance of Money (Doctoral dissertation, Virginia Tech). <https://search.proquest.com/docview/1897488834?accountid=13654> adresinden erişildi.
- BOCOCK, R. (2005). Tüketim,(Çev: İrem Kutluk), Dost Yayınları, Ankara.
- BROGAN, B. R., BROGAN, W. A. (1999). "The formation of character: A necessary goal for success in education" The Educational Forum, 63,(4), ss. 348-355.
- CADUTO, M. (1983). A review of environmental values education. The Journal of Environmental Education, 14(3), 13-21.
- DERELİ-İMAN, E. (2014). "Değerler eğitimi programının 5-6 yaş çocukların sosyal gelişimine etkisi: Sosyal beceri, psiko-sosyal gelişim ve sosyal problem çözme becerisi" Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 14(1), ss. 249-268.
- DİLMAÇ, B., EKŞİ, H. (2007). "Değerler eğitiminde temel tartışmalar ve temel yaklaşımlar" İlköğretmen Eğitimci Dergisi, 14, 21-29.
- ELDEN, M., ULUKÖK, Ö. (2006). "Çocuklara yönelik reklamlarda denetim ve etik" Küresel İletişim dergisi, 2, 1-23.
- ERSOY, S. (2008). "Çocuklara para yönetimini öğretmede ebeveyn rehberliği" Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, (15), ss.140-157.
- HALSTEAD, J. M. VE TAYLOR, M. J. (2000). "Learning and teaching about values: a review of recent research" Cambridge Journal of Education, 30 (2), 169-202.
- http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&kelime=tasarruf

Tutumluluk Değerinin Kazandırılması Bağlamında Yapılan Uygulamaya İlişkin Veli ve Öğren...

- KİRSCHENBAUM, H. (1992). "A comprehensive model for values education and moral education" *The Phi Delta Kappan*, 73(10), 771-776.
- KUPCHENKO, I. VE PARSONS, J. (1987). Ways of teaching values: an outline of six values approaches. ERİC veri tabanından erişildi. (ERİC No: ED288806). <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED288806.pdf> adresinden erişilmiştir.
- LEVİAS, S. R. (2010). Quantitative Practices and Adolescent Learning in Family Financial Decision Making: Findings and Implications from an Ethnographic Study (Doctoral dissertation, University of Washington). <https://search.proquest.com/docview/808244874?accountid=13654> adresinden erişilmiştir.
- MARTİN, A. VE OLİVA, J.C. (2001). "Teaching Children About Money: Applications of Social Learning and Cognitive Learning Developmental Theories" *Journal of Family and Consumer Sciences*, 93(2), 26-29.
- MEB. (Milli Eğitim Bakanlığı) (2006). İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi İlköğretim 4 ve 5. Sınıf Programı. Ankara: MEB Yayınları.
- MOORE SR, A. L. (2005). A case study of how an elementary school aged student perceives and responds to character education. (Doctoral dissertation, University of Wyoming).
- Müfredat: <http://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=354>
- OECD. (2012). PISA 2012 Results: Students and Money: Financial Literacy Skills for the 21st Century (Volume VI). PISA, OECD Publishing.
- ÖZKALE, A. (2018). Finansal okuryazarlık ve matematiksel okuryazarlık perspektifinde Türkiye ve Kanada (Ontario) öğretim programlarının incelenmesi ve bir model önerisi, Eskişehir Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Eskişehir.
- PATHANİA, A. (2011). "Teachers' role in quality enhancement and value education. *Academe*"14(1),19-26. <https://pdfs.semanticscholar.org/4607/3f6d19c00cdb06b574349c6000b41431bc9b.pdf> adresinden erişilmiştir.
- SANCHEZ, T. R. (1998). Using stories about heroes to teach values. Clearing House For Social Studies. ERİC veri tabanından erişildi. (ERİC No: ED424190). <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED424190.pdf> adresinden erişilmiştir.
- SELVİTOPU, A., TAŞ, A. VE BORA, V. (2015). "Ortaöğretim öğrencilerine kazandırılması gereken değerlere ilişkin velilerin okuldan beklentileri" *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 23(3), 979-994. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/209814>
- SUPERKA, D. P. VE JOHNSON, P. L. (1975). Values education: approaches and materials. ERİC veri tabanından erişildi. (ERİC No: ED103284) <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED103284.pdf> adresinden erişilmiştir.
- SCHWARTZ, S. H. (1994). "Are there universal aspects in the structure and contents of human values?" *Journal of social issues*, 50 (4), 19-45. <https://doi.org/10.1111/j.1540-4560.1994.tb01196.x>

- TAY, B. VE YILDIRIM, K. (2009). "Sosyal bilgiler dersinde kazandırılması amaçlanan değerlere ilişkin veli görüşleri" Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri (KUYEB), 9(3),1499-1542. <http://openaccess.ahievran.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/20.500.12513/204/bayramtay.pdf?sequence=1&isAllowed=y> adresinden erişilmiştir.
- THOMPSON, W. G. (2002). The effect of character education on student behaviour. Unpublished doctoral dissertation, East Tennessee State University, Tennessee, USA. ProQuest Dissertations and Theses veri tabanından erişildi. (UMI No. 3083440)
- ÜNLÜ, İ, KAŞKAYA, A . (2018). "Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Değer Eğitimine İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi" Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi, 7 (4), 2656-2679. <http://dergipark.gov.tr/teke/issue/42447/511222> adresinden erişilmiştir.
- YALAR, T., YELKEN, T. Y. (2011). "Değerler eğitiminin iyileştirilmesi ile ilgili öğretmen görüşlerinin belirlenmesi ve bir program modülü örneğinin geliştirilmesi" Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 10(38), 79-98.
- YILDIRIM, A. VE ŞİMŞEK, H. (2005). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. (5. Baskı). Seçkin Yayınları. Ankara
- YILDIRIM, A. VE ŞİMŞEK, H. (2013). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Seçkin Yayınları. Ankara
- YILDIRIM, K. (2009). "Values education experiences of Turkish class teachers. A phenomological approach" Eğitim Araştırmaları-Eurasian Journal of Educational Research, 35, 165- 184
- YILDIRIM, Y. (2014). Ortaokul 5. ve 6. sınıf öğrencilerinin ahlaki olgunluk düzeyi ile sosyal tutumlarının incelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 378617)
- YILDIRIM, Y. (2019). Okul dışı etkinlik temelli değerler eğitimi programının etkin vatandaşlık değerlerine etkisi. Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Sakarya
- YİĞİTTİR, S. (2010). " İlköğretim Öğrenci Velilerinin Okullarda Kazandırılmasını Arzuladığı Değerler" Değerler Eğitim Dergisi. Cilt 8, No. 19, 207-223
- ZWARTHOED, D. (2015). " Creating frugal citizens: The liberal egalitarian case for teaching frugality." Theory and Research in Education, 13(3), 286-307. <https://doi.org/10.1177/1477878515606620>